TEHILLIM 90: MOSHE'S FINAL PRAYER

R' Yair Lichtman

FEBRUARY 22, 2023 CONGREGATION KINS פרשת תרומה תשפ"ג

(1) TEHILLIM 90

- (1) A Prayer of Moses the man of God. Adonai, You have been our dwelling-place in all generations.
- (2) Before the mountains were brought forth or You had formed the earth and the world, even from everlasting to everlasting, You are God.
- (3) You turn man to dust and say, "Return, you children of men."
- (4) For a thousand years in Your sight are but as yesterday when it is past, and as a watch in the night.
- (5) You carry them away as with a flood; they are as asleep. In the morning they are like grass which sprouts up.
- (6) In the morning it flourishes, and sprouts up; in the evening it is cut down, and withers.
- (7) For we are consumed in Your anger and by Your wrath are dismayed.
- (8) You have set our iniquities before You, our secret sins in the light of Your countenance.
- (9) For all our days have passed away in Your wrath. We bring our years to an end as a tale that is told.
- (10) The days of our years are seventy, or even because of strength eighty years; yet their pride is but travail and vanity, for it is speedily gone, and we fly away.
- (11) Who knows the power of Your anger, and Your wrath according to the fear that is due to You?
- (12) So teach us to number our days, that we may get a heart of wisdom.
- (13) Return, Hashem! How long? And have compassion concerning Your servants!
- (14) O satisfy us in the morning with Your mercy, that we may rejoice and be glad all our days.
- (15) Make us glad according to the days in which You have afflicted us, according to the years in which we have seen evil.
- (16) Let Your work appear to Your servants, and Your glory upon their children.
- (17) And let the graciousness of Adonai our God be upon us; establish also upon us the work of our hands. Yes, establish the work of our hands.

- (א) תְּפָלָה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִיםאֲדֹנֵי מַעוֹן אַתַּה הַיִּיתַ לְנוּ בִּדֹר נַדֹר.
- (ב) בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ (בּ) נְמֶבל וּמָעוֹלֵם עַד עוֹלֵם אַתַּה אֵל.
 - (ג) תָּשֵׁב אֲנוֹשׁ עַד דַּכָּא וַתּאֹמֶר שׁוּבוּ בִנֵי אָדָם.
- (ד) כִּי אֶלֶף <mark>שָׁנִים</mark> בְּעֵינֶיךּ <mark>כִּיוֹם</mark> אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאַשְׁמוּרָה בַּלָּיִלָה.
- (ה) זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ <mark>בַּבֹּקֶר</mark> כֶּחָצִיר יַחַלֹף.
- (ו) בַּבּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ.
 - (ז) כִּי כָלִינוּ **בְאַכֶּד** וּבַחֲמָתְדְּ נִבְהַלָנוּ.
 - (ח) שַׁתָּ עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךְ עֲלֵמֵנוּ לִמָאוֹר פָּנֶיךְ.
 - <u>(ט)</u> כִּי כָל <mark>יָמֵינוּ</mark> פָנוּ **בְעֶבְרָתֶדּ** כָּלִינוּ <mark>שֲנֵינוּ</mark> כִמוֹ הֵגֵה.
- (י) <mark>יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ</mark> בָהֶם שִׁבְעִים <mark>שְׁנָה</mark> וְאָם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים <mark>שְׁנָה</mark> וְרָהְבָּם עַמֵל וַאָּוֵן כִּי גַז חִישׁ וַנַּעַפָּה.
 - (יא) מִי יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּּדְּ וּכְיַרְאָתְּדְּ עַבָּרָתָדָּ.
 - (יב) לְמְנוֹת <mark>יָמֵינוּ</mark> כֵּן הוֹדַע וְנָבָא לָבַב חָכָמַה.
- (יג) שׁוּכָה יְהֹנָה עַד מֶתָי וְהִנָּחֵם עַל עַבִּדִידָּ.
 - (יד) שַׂבְעֵנוּ <mark>בַבֹּקֶר</mark> חַסְדֶּךְ וּנְרַגְּנָה וָנִשְׂמְחַה בִּכַל <mark>יִמִינוּ</mark>.
 - (טו) שַׂמְחֵנוּ <mark>כִּימוֹת</mark> עִנִּיתָנוּ <mark>שְׁנוֹת</mark> רָאִינוּ רָעָה.
- (טז) יַרָאָה אֶל עֲבָדֶיךּ פָעֲלֶדּ וַהַּדְרְדּ עַל בָּנֵיהָם.
 - (יז) וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדִינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יַדִינוּ כּוֹנְנָהוּ.

בענין מזמור צי Page 1

TEFILLAH L'MOSHE

(2) MEIRI TEHILLIM 90:1

יש מפרשים "למשה" כמו "לבני משה." ורוצה לומר: לויים המתייחסים אליו... אלא שהעיקר, כמו שפירשו רוב המפרשים, שזאת התפלה מצאה דוד והיתה קבלה בידם שהיא למשה רבינו וכתבה בספרו...

Some explain "to Moshe" as "to the descendants of Moshe," meaning to say, the Levites who descended from him... However, the main idea, as most commentators explained, is that David found this prayer, which tradition held to be from Moshe Rabbeinu, and wrote it in his book.

(3) DEVARIM 33:1, 27, 34:5

(א) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בַּרַךּ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְפְנֵי מוֹתוֹ... (כז) מְעֹנָהֿ אֱלֹהֵי קֶדָם וּמִתַּחַת זְרֹעֹת עוֹלָם וַיְגָרֶשׁ מִפְּנֵיךּ אוֹנֵב וַיֹּאמֶר הַשְׁמֵד... (ה) וַיָּמֶת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהֹנָה בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל פִּי יְהֹנָה.

(1) This is the blessing, with which Moses the man of God blessed the children of Israel before his death... (27) The eternal God is your dwelling place. Underneath are the everlasting arms. He thrust out the enemy from before you, and said, 'Destroy!'... (5) So Moses the servant of Hashem died there in the land of Moab, according to the word of Hashem.

(4) SHEMOT 32:12

(יב) לָמָה יֹאמְרוּ מִצְרַיִם לֵאמֹר בְּרָעָה הוֹצִיאָם לַהָּרֹג אֹתָם בֶּהָרִים וּלְכַלֹּתָם מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה שׁוּב מֵחָרוֹן אַפֶּּךּ וְהִנָּחֵם עַל הָרָעָה לְעַמֶּדּ.

(12) Why should the Egyptians speak, saying, 'He brought them forth for evil, to kill them in the mountains, and to consume them from the surface of the earth?' Turn from your fierce wrath, and repent of this evil against your people.

(5) IBN EZRA TEHILLIM 90:1

תפלה למשה איש האלהים – לפי דעתי שמשה אדוננו חבר זאת התפלה, כי היא על לשון רבים, ואין דברי דוד ככה.

A PRAYER OF MOSES, THE MAN OF GOD. I believe that our master Moses composed this prayer, for it is in the plural and we do not find this to be the case with the words of David.

בענין מזמור צי Page 2

COMMENTARY

(6) MIDRASH TEHILLIM 90:1

אמר רב הונא בשם רבי אמי ולמה מכנין שמו של הקב"ה מקום. שהוא מקומו של עולם

Rav Huna said in the name of Rabbi Ami: Why is the nickname of Hashem "Makom"? Because He is the "place" of the world.

(7) R' HIRSCH TEHILLIM 90:7

"Since Thou didst turn away from us in Thy anger and hast left us to our own devices, we have found insurmountable obstacles everywhere. Thus we were brought low physically and materially, and we lived in constant fear and dismay, בחמתך, because we were aware of Thy wrath." One of the essentials for our happiness is to know that God approves of us. But now the pangs of conscience, which are nothing less than a demonstration of God's disapproval, prevent us from feeling any kind of joy or pleasure.

(8) RABBI NORMAN LAMM

David says, in the Psalms (Ch. 90) kilinu shenotenu kemo hegeh--we spend our years like a hegeh. That last word is usually translated as "a tale that is told" or "a sigh"-- from the word lehegot, to speak or utter. But the Gaon of Vilna has a far more acute insight: hegeh is related to the word higayon be'khinor, to play on a harp or lyre. Thus, "we have spent our years tuning up"-- always preparing, practicing, expecting, waiting-but never accomplishing.

(9) DA'AT MIKRA TEHILLIM 90 SUMMARY

הְצֵּרֶךְ שֶׁל חֵיֵּ הָאָדָם. בְּהַבִּיעוֹ אֶת הַבַּקָשׁוֹת הָאֵלֶה, הַמְשׁוֹבר מִתְפַּלֵל עֵל עֵבְבִּר הֹ׳: וְהִנָּחֵם עֵל עֲבָרֶיךּ, יֵרָאָה אֶל עֲבָרֶיךּ. וְאִלּוּ בִתְלוּנוֹתְיוֹ דְּבֶּר עַל הַמִּין הָאֲנוֹשִׁי כָּלוֹ: חָשֵׁב אֲנוֹשׁ עַד דַּכָּא. נְבְּבֶר עֲל שְׁהֵיְלְּהִים. הָאַחַת הִיא מֵעֲמֵד הָאָדָם מוּל הְאֶלְהִים. הָאַחַת הִיא מֵעֲמֵד הַנְּצְא שֶׁהַמְשׁוֹבר מְדַבּר עֵל שְׁמִי נְקְדִּוֹת הַשְּׁקְפָּה שֶׁל מֵעֲמֵד הָאָדָם מוּל הָבּוֹבא. מִנְּקְדֵּת הַשְּׁקְפָּה זוֹ – הָאָדָם הוּא כְאַיִן וּכְאֶפֶס לְעָמַת בּוֹרְאוֹ: וַתְּחוֹבֵל אֶרֶץ וְהִצְּבֶר וֹמֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַחָּה אֵל חָשֵּב אֲנוֹשׁ עַד־דַּבְּא. אֲבָל יֵשׁ נְקְדֵּת הַשְּׁקְפָּה אַחֶרֶת, וְהִיא מַעֲמֵד הָעֶבֶּד מוּל אֲדוֹנִיוֹ אֲשֶׁר בְּרֵת לוֹ בְרִית וּפְּרֵשׁ עָלְיוֹ אֶת חֵסְדּוֹ וַהְגַנְתוֹ וּשְׁמִירָתוֹ. עַבְּדֵי ה׳ מִיּבְרָם מִחְרוֹן אַף ה׳. מְשִּבּע אֶת חַסְדּוֹ, כְּלוֹמֵר: אֶת הַטוֹבוֹת שֶׁה׳ מַשְּבִּיע לַעֲבָדְיוֹ. וְסִבּוֹ בִּנִי אָדָם כְּלֶם, וְחִים בּוֹ הַמָּלִה עַל עַבְּדֵי ה׳, שֶׁיִּוֹפּוּ לִשְּבִּע אֶת חַסְדּוֹ, כְּלוֹמֵר: אֶת הַטוֹבוֹת שֶׁה׳ מַשְּבִּיע לַעֲבָּדְיוֹ.

תנייך עם פירוש דעת מקרא - כו (תהלים ב) / תנייך דעת מקרא / עמוד 175 הודפת מאחר אוצר התרמה

בענין מזמור צי Page 3

(10) R' HIRSCH TEHILLIM 90:17

This supreme bliss which has been decreed by God for Israel is stated in these terms: מעשה ידינו כוננה עלינו, "Establish the work of our hands upon us," make us independent, so that we alone may dispose over the work of our hands, and not be beholden to any man; make us free. And מעשה ידינו כוננהו, establish Thou what it is that we must do; prescribe Thou for us what path our conduct should take; give us Thy Law. Freedom and Law, to be slave to no man, but God's servant through and through."

Page 4

Notes

 $\frac{https://www.tehillim.org.il/topic/%d7\%9e\%d7\%96\%d7\%9e\%d7\%9e\%d7\%95\%d7\%a8-\%d7\%a6/}{to Galut Bavel and Shivat Tziyon, with the emphasis on Torat Moshe} - Connections$

Bi'ur on Tehillim 90:1 – in the desert, our life spans shortened, which is what the Mizmor is about

Page 5